

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

consortium

verborgen
armoede

Verborgen armoede op de werkvloer

Kwantitatief onderzoek onder werknemers en zzp'ers

Corinne van Gaalen, Julia Delhaas, Cora van Horssen

Verborgen armoede op de werkvloer

Kwantitatief onderzoek onder werknemers en zzp'ers

*Corinne van Gaalen
Julia Delhaas
Cora van Horssen*

Nibud, juni 2022

Dit onderzoek is gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) met betrokkenheid van het ministerie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het kader van de NWA ronde Schulden en Armoede. Deze publicatie weerspiegelt de mening/onderzoekresultaten van de publicerende partij(en). Het NWO is niet aansprakelijk voor enig gebruik dat gemaakt zou kunnen worden van de daarin opgenomen informatie.

Voorwoord

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) is een onafhankelijke stichting. De missie van het Nibud is een Nederland zonder geldproblemen. Hier werken we aan door huishoudens inzicht te geven in hun inkomsten en uitgaven en hen via voorlichting en opleiding toe te rusten om grip op hun geld te houden. Voor mensen in financieel kwetsbare posities is dat niet altijd eenvoudig. Daarom richten wij ons ook op de omgeving van deze huishoudens. We ondersteunen professionals en we maken inzichtelijk waar beleid van bedrijven of overheden huishoudens belemmert grip op hun geld te houden.

Deze rapportage beschrijft de resultaten van een kwantitatief onderzoek onder werknemers en zzp'ers naar verborgen armoede op de werkvloer. Het onderzoek maakt deel uit van het project 'Vindplaatsen verborgen armen; naar effectievere wegen om huishoudens met een laag inkomen te ondersteunen', dat wordt uitgevoerd door een consortium bestaande uit de Hogeschool van Amsterdam, het Nibud, de Universiteit van Amsterdam, INK., Stichting Lezen en Schrijven, Over Rood en de gemeenten Almere, Amsterdam, Amersfoort, Hoeksche Waard, Kapelle (Zeeland), Krimpenerwaard, Lelystad, Nijmegen, Schiedam en Vlaardingen. Het project richt zich op het identificeren van vindplaatsen van respondenten die leven in verborgen armoede om zo gemeenten en andere relevante actoren te helpen bij het verminderen van die verborgen armoede.

Een belangrijke groep die door gemeenten (te) weinig bereikt wordt is de groep werkende armen. Om meer inzicht te krijgen in deze groep en om een antwoord te vinden op de vraag waarom deze groep door gemeenten zo moeilijk wordt bereikt, voert het Nibud drie deelonderzoeken uit:

1. kwalitatief onderzoek onder werkgevers en opdrachtgevers
2. kwantitatief onderzoek onder werknemers en zzp'ers
3. kwalitatief onderzoek onder werknemers en zzp'ers

Deze rapportage beschrijft de resultaten van deelonderzoek 2, het kwantitatieve onderzoek onder werknemers en zzp'ers.

Het project 'Vindplaatsen verborgen armen' wordt gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) met betrokkenheid van het ministerie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het kader van de NWA ronde Schulden en Armoede. Deze publicatie weerspiegelt de mening/onderzoekresultaten van de publicerende partij(en). Het NWO is niet aansprakelijk voor enig gebruik dat gemaakt zou kunnen worden van de daarin opgenomen informatie.

Utrecht, juni 2022

Samenvatting

Binnen het project 'Vindplaatsen verborgen armen; naar effectievere wegen om huishoudens met een laag inkomen te ondersteunen', heeft het Nibud (onder meer) kwantitatief onderzoek uitgevoerd onder werknemers en zzp'ers met een inkomen tot 2.000 euro netto. Deze inkomensgrens is gebaseerd op 130 procent van een bijstandsuitkering voor een paar (juli 2021).

Deze doelgroep is in de periode januari - maart 2021 via online vragenlijsten bevraagd over hun financiële situatie, de bekendheid en het gebruik van inkomensondersteunende regelingen en de rol die zij weggelegd zien voor hun werkgever of opdrachtgever.

In totaal hebben 1.507 respondenten de vragenlijst volledig ingevuld. Hiervan is 70 procent vrouw en 30 procent man. Dit verschil kan verklaard worden door de gestelde inkomensgrens van 2.000 euro en het feit dat vrouwen over het algemeen in lagere inkomenscategorieën vallen dan mannen.

Werksituatie en rondkomen

Bijna de helft van de respondenten heeft een vast contract bij een werkgever, 38 procent werkt als zzp'er en de overige respondenten werken via een tijdelijk of flexibel contract. Een op de vijf respondenten geeft aan moeilijk of heel moeilijk rond te kunnen komen. Dit zijn bovengemiddeld vaak mensen met een laag inkomen, mensen die een uitkering ontvangen, mensen zonder partner, mensen met kinderen en zelfstandigen.

Bekendheid en gebruik landelijke toeslagen

Omdat de inkomensgrens voor deelname aan dit onderzoek op 2.000 euro netto per maand lag, zouden vanuit de meeste deelnemers voor een of meer landelijke toeslagen in aanmerking moeten komen (tenzij er bijvoorbeeld sprake is van veel vermogen). Toch meent ruim een derde van de respondenten dat zij geen recht op toeslagen hebben. Dit zijn bovengemiddeld vaak zzp'ers, mensen vanaf 56 jaar en de groep die aan heeft gegeven makkelijk rond te kunnen komen. Dit is opmerkelijk omdat juist zzp'ers vaker aan hebben gegeven dat zij moeilijk rond kunnen komen. Mogelijk is het moeilijk rond kunnen komen een gevolg van het feit dat zzp'ers geen vast inkomen hebben en moeten afwachten wat er elke maand binnen komt.

Daarnaast is er een kleine groep van 6 procent die niet weet of zij recht hebben op toeslagen en hier is opvallend dat mensen die moeilijk rond kunnen komen dit vaker niet weten dan mensen die gemakkelijk rond kunnen komen. Blijkbaar is moeilijk rondkomen voor deze groep geen stimulans om uit te zoeken of en voor welke toeslagen zij in aanmerking zouden kunnen komen. Onwetendheid en wantrouwen zouden dit tegen kunnen houden. Zo blijkt dat vanuit de belangrijkste reden om toeslagen niet aan te vragen, terwijl er mogelijk wel recht is, angst is om het later weer terug te moeten betalen.

Mensen die denken geen recht op toeslagen te hebben of die niet weten of ze recht hebben, baseren dit vaak op hun inkomen wat te hoog zou zijn. Hierbij is geen verschil tussen mensen in loondienst of zzp'ers.

Bekendheid en gebruik gemeentelijke tegemoetkomingen

Gemeentelijke tegemoetkomingen worden veel minder aangevraagd dan de landelijke toeslagen. Slechts vijf procent geeft aan al een of meer vergoedingen van de gemeente te ontvangen (tegenover 55 procent die landelijke toeslagen ontvangt).

Ruim de helft, 56 procent, meent te weten geen recht op gemeentelijke ondersteuning te hebben en 31 procent weet niet of er recht is.

Het zijn vooral de "sterkere" groepen die menen geen recht te hebben: mensen met een partner, mensen zonder kinderen, mensen met een vast contract, mensen met een hoger inkomen en mensen die aangeven makkelijk rond te kunnen komen. Ook ouderen vanaf 56 jaar geven vaker dan gemiddeld aan dat zij geen recht op gemeentelijke vergoedingen hebben.

Anderzijds zijn het juist de wat meer kwetsbare groepen die niet weten of zij voor inkomensondersteuning vanuit de gemeente in aanmerking komen: jongeren tot 25 jaar, alleenstaanden, mensen met kinderen, zzp'ers en mensen die moeilijk rond kunnen komen. Opvallend is dat ook hoger opgeleiden dit vaker niet weten. Juist de kwetsbare groepen, die niet weten of zij voor voorzieningen in aanmerking komen, zijn in dit kader belangrijke doelgroepen voor gemeenten.

Net als bij de landelijke toeslagen wordt het niet aanvragen (terwijl er mogelijk wel recht is) voornamelijk veroorzaakt door angst voor een terugvordering. Wel ligt dit percentage lager dan bij de landelijke toeslagen: 30 procent is bang voor terugvordering van de gemeente, terwijl 43 procent deze angst heeft ten aanzien van de toeslagen van het Rijk. Anderzijds geeft een op de vijf respondenten aan geen geld te willen van de gemeente, terwijl 12 procent geen geld van de landelijke overheid wil.

In die zin lijkt de gemeente, naast onbekendheid, ook te maken te hebben met een imago probleem.

Hulp van werkgevers en opdrachtgevers

Werkende armen die, in het geval van financiële problemen, geen beroep doen op inkomensondersteuning vanuit de (landelijke of gemeentelijke) overheid, zouden zich ook tot hun werkgever of opdrachtgever kunnen wenden.

Echter, ook hier zien we dat de meerderheid (ruim drie kwart) geen contact zal zoeken met de werkgever of opdrachtgever bij financiële zorgen. De belangrijkste reden is dat mensen hun geldzaken als privé beschouwen. Als zij al hulp accepteren dan is dat in de vorm van meer uren werk en een voorschot op het salaris of vakantiegeld.

Wel verwacht de helft van de respondenten dat de werkgever of opdrachtgever voldoende betaalt om goed van te kunnen leven en 44 procent verwacht voldoende uren om goed van rond te komen. Daarnaast verwacht 45 procent dat hun werkgever of opdrachtgever weet met wie zij in een huis wonen (alleen, met partner en/ of met kinderen).

Over de hele linie liggen de verwachtingen van zzp'ers ten aanzien van hun opdrachtgever lager dan van werknemers ten opzichte van hun werkgever. Zzp'ers geven vaker aan dat zij hun geldproblemen zelf willen oplossen en dat het hun eigen verantwoordelijkheid is. Aankloppen bij de opdrachtgever wordt soms zelfs als onprofessioneel beschouwd.

Inhoud

Voorwoord.....	3
Samenvatting	5
Werk situatie en rondkomen	5
Bekendheid en gebruik landelijke toeslagen	5
Bekendheid en gebruik gemeentelijke tegemoetkomingen	6
Hulp van werkgevers en opdrachtgevers	6
1. Inleiding	10
1.1 Onderzoeksmethode	10
1.2 Achtergrondvariabelen.....	11
1.2.1 Huishoudsamenstelling	11
1.2.2 Leeftijd en geslacht	11
1.2.3 Woongebied	12
1.2.4 Opleidingsniveau	12
1.2.5 Sector	13
1.3 Leeswijzer.....	13
2. Financiële situatie en rondkomen	14
2.1.1 Inkomen	14
2.1.2 Inkomstenbron	14
2.1.3 Rondkomen.....	14
3. Bekendheid en gebruik van inkomensondersteunende regelingen.....	16
3.1 Landelijke toeslagen.....	16
3.1.1 Recht op toeslagen	17
3.1.2 Aanvragen van toeslagen.....	17
3.2 Gemeentelijke voorzieningen.....	18
3.2.1 Recht op gemeentelijke voorzieningen.....	18
3.2.2 Aanvragen van gemeentelijke voorzieningen	20
4. Rol en verantwoordelijkheid werkgever.....	22
4.1 Daadwerkelijke hulp	22
4.2 Verwachtingen werkgever en opdrachtgever	24
4.2.1 Verwachtingen soort hulp	24
4.2.2 Verwachtingen aandacht persoonlijke levenssituatie	26
5. Conclusies.....	28
<i>Werkenden met een laag inkomen maken vaak geen gebruik van inkomensondersteuning</i>	<i>28</i>
<i>Angst om terug te moeten betalen is een belangrijke reden voor niet-gebruik</i>	<i>28</i>
<i>Werkenden vragen zelf geen hulp bij een werkgever of opdrachtgever, maar staan hier wel voor open</i>	<i>29</i>
<i>Werkenden met geldzorgen verwachten concrete ondersteuning</i>	<i>29</i>
Samenvattend	29

Bijlage 1 | Vragenlijst 32

1. Inleiding

Dit onderzoek maakt deel uit van het project 'Vindplaatsen verborgen armen; naar effectievere wegen om huishoudens met een laag inkomen te ondersteunen', dat wordt uitgevoerd door een consortium bestaande uit de Hogeschool van Amsterdam, het Nibud, de Universiteit van Amsterdam, INK., Stichting Lezen en Schrijven, Over Rood en de gemeenten Almere, Amsterdam, Amersfoort, Hoeksche Waard, Kapelle (Zeeland), Krimpenerwaard, Lelystad, Nijmegen, Schiedam en Vlaardingen.

Het project richt zich op het identificeren van vindplaatsen van respondenten die leven in verborgen armoede om zo gemeenten en andere relevante actoren te helpen bij het verminderen van die verborgen armoede.

Een belangrijke groep die door gemeenten te weinig bereikt wordt is de groep werkende armen. Uit onderzoek van het SCP bleek dat in 2017 werkenden één derde van de totale groep arme volwassenen vormen. Iets meer dan de helft van deze groep was werkend in loondienst en een ruime 40 procent was werkend als zelfstandige. Afgezet tegen het totaal aantal werkenden in loondienst of zelfstandigen is twee procent van alle werknemers en acht procent van alle zelfstandigen arm.¹ De werkplek is zodoende een belangrijke vindplaats voor verborgen armoede.

Om meer inzicht te krijgen in deze groep werkende armen en om een antwoord te vinden op de vraag waarom deze groep door gemeenten zo moeilijk wordt bereikt, voert het Nibud drie deelonderzoeken uit:

1. kwalitatief onderzoek onder werkgevers en opdrachtgevers
2. kwantitatief onderzoek onder werknemers en zzp'ers
3. kwalitatief onderzoek onder werknemers en zzp'ers

Deze rapportage beschrijft de resultaten van het kwantitatieve onderzoek onder werknemers en zzp'ers.

1.1 Onderzoeksmethode

Voor dit kwantitatief onderzoek zijn werknemers en zzp'ers via een vragenlijst bevroegd over hun financiële situatie, de bekendheid en het gebruik van inkomensondersteunende regelingen en de rol die zij weggelegd zien voor hun werkgever of opdrachtgever. De vragen zijn door de Stichting Lezen en Schrijven vertaald naar A2 niveau.

Het onderzoek is uitgevoerd onder werknemers en zzp'ers tussen de 18 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd, met een inkomen tot 2.000 euro netto per maand. Deze 2.000 euro is gebaseerd op 130 procent van een bijstandsuitkering voor een paar (juli 2021). Bij een hoger inkomen zal er meestal geen recht zijn op gemeentelijke tegemoetkomingen.

In totaal hebben 1507 respondenten de vragenlijst volledig ingevuld, waarvan 942 werknemers en 565 zzp'ers.

¹ Hoff, van Hulst & Wildeboer Schut, 2019

De vragenlijst is van 12 januari tot 26 januari 2021 uitgezet onder het panel van onderzoeksbureau Kantar. Vanwege het geringe aantal respondenten onder zzp'ers, is de vragenlijst van 11 maart tot 22 maart 2021 nogmaals uitgezet via I&O Research. Via dit laatste bureau zijn alleen zzp'ers benaderd.

De volledige vragenlijst is te vinden in bijlage 1.

1.2 Achtergrondvariabelen

In de onderstaande tabellen staan de achtergrondkenmerken van de huishoudens die de vragenlijst hebben ingevuld. Omdat het specifiek gaat om de groep werkenden met een laag inkomen, zullen de percentages afwijken van het landelijk beeld.

1.2.1 Huishoudsamenstelling

Ruim een derde van de respondenten is alleenstaand (zonder kinderen), paren met kinderen zijn het minst vertegenwoordigd.

Tabel 1: Huishoudsamenstelling, in procenten (n=1.507)

Huishoudsamenstelling	Totaal
Alleen zonder kinderen	35
Alleen met kinderen	16
Paar zonder kinderen	24
Paar met kinderen	21
Anders	4

Wanneer inwoners "anders" hebben ingevuld ging dit voornamelijk over respondenten die bij (een van) hun ouders wonen. Een enkele keer werden broers, zussen of andere huisgenoten genoemd.

1.2.2 Leeftijd en geslacht

Van de 1.507 respondenten is 70 procent vrouw en 30 procent man. Dit verschil kan verklaard worden door het feit dat er een inkomensgrens van 2.000 euro is gesteld. Omdat vrouwen over het algemeen in de lagere inkomenscategorieën vallen, zijn er meer vrouwelijke respondenten dan mannelijke.²

In tabel 2 zijn de leeftijden van de respondenten opgenomen.

Tabel 2: Leeftijd, in procenten (n=1.507)

Leeftijd	Totaal
18 tot en met 25 jaar	17
26 tot en met 35 jaar	20
36 tot en met 45 jaar	22
46 tot en met 55 jaar	27
56 tot en met 65 jaar	13

² Zie bijvoorbeeld: CBS, *Materiele welvaart in Nederland, 2020*: <https://longreads.cbs.nl/materiele-welvaart-in-nederland-2020/inkomen-van-personen/>

1.2.3 Woongebied

Ook is gevraagd naar de provincie waarin de respondenten wonen. Deze verdeling is te zien in tabel 3.

Tabel 3: Provincie, in procenten (n=1.507)

Woongebied	%
Noord-Holland	15
Flevoland	2
Utrecht	6
Zuid-Holland	17
Gelderland	13
Noord-Brabant	14
Zeeland	3
Limburg	8
Overijssel	7
Drenthe	4
Friesland	6
Groningen	5

1.2.4 Opleidingsniveau

Het opleidingsniveau van de respondenten is gecategoriseerd in hoog, midden en laag. Onder de lage categorie vallen: Basisschool, LBO (huishoudschool, LTS), VMBO basis/kader, VMBO GL/TL, MAVO en (M)ULO. Onder de midden categorie vallen: MBO HAVO en VWO. En onder de hoge categorie: HBO en Universiteit: Bachelor, Master of PhD. De verdeling hiervan is te vinden in tabel 4. De meeste respondenten hebben een gemiddeld opleidingsniveau.

Tabel 4: Opleidingsniveau (n=1.507)

Opleidingsniveau	Totaal
Laag	18
Midden	45
Hoog	37

1.2.5 Sector

Tot slot is er aan de respondenten gevraagd in welke sector zij werkzaam zijn, tabel 5 geeft een weergave van de verdeling.

Tabel 5: Sector, in procenten (n=1.507)

Woongebied	%
Bouw en vastgoed	2
Communicatie en Media	5
Consultancy	2
Energiebedrijven	0.5
Facilitaire dienstverlening	3
Financiële dienstverlening	3
Gezondheids- en welzijnszorg	26
Handel en Retail	11
Horeca, Recreatie, Toerisme en Cultuur	8
Industrie	2
ICT	2
Juridische dienstverlening	0.5
Land- en tuinbouw	2
Onderwijs en onderzoek	7
Overheid en semi-overheid	4
Technische dienstverlening	1
Telecommunicatie	1
Transport en logistiek	3
Overig	17

De meeste respondenten zijn werkzaam in de gezondheids- en welzijnszorg, handel en retail of toerisme. Ook heeft een groot aantal respondenten aangegeven in de categorie overig te vallen. De minste respondenten zijn werkzaam in de juridische dienstverlening en energiebedrijven.

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we in op de financiële situatie van de respondenten: hoe hoog is het huishoudinkomen, kunnen zij hier goed van rondkomen, maken zij zich zorgen over hun financiële situatie en in hoeverre denken zij hier invloed op te hebben. Hoofdstuk 3 gaat in op de bekendheid en het gebruik van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen. Kennen respondenten deze regelingen, denken zij daar recht op te hebben en maken zij er ook gebruik van? En wat is de reden om geen gebruik van een regeling te maken? Hoofdstuk 4 beschrijft de rol en verantwoordelijkheid die werknemers en zzp'ers zien voor respectievelijk hun werkgevers en hun opdrachtgevers. In hoofdstuk 5 volgen de conclusies en aanbevelingen.

2. Financiële situatie en rondkomen

2.1.1 Inkomen

Dit onderzoek is gericht op werkende armen. Daarom hebben we alleen respondenten met een netto huishoudinkomen van 2.000 euro of lager geselecteerd. Dit betekent dat het inkomen van alle leden van het huishouden samen niet meer dan 2.000 euro netto is. In geval van wisselende inkomsten is gevraagd naar het gemiddelde van de afgelopen twaalf maanden. De informatie over het huishoudinkomen is uitgevraagd bij de respondent en kan dus enigszins afwijken van de realiteit. In tabel 6 is te zien dat het grootste deel van de respondenten, 40 procent, een huishoudinkomen heeft van minder dan 1.250 euro per maand.

Tabel 6: Netto inkomen per maand, in procenten (n=1.507)

Netto huishoudinkomen per maand	%
Minder dan 1.250 euro	40
1.250 tot 1.750 euro	29
Meer dan 1.750 euro	20
Weet ik niet	2
Wil ik niet zeggen	9

2.1.2 Inkomstenbron

Bijna de helft van de respondenten heeft een vast contract bij een werkgever en 38 procent werkt als zelfstandige (tabel 7). Voor 13 procent van de respondenten geldt dat zij naast hun betaalde werk een uitkering ontvangen. Zes procent van de respondenten doet naast betaald werk nog een studie .

Tabel 7: Inkomstenbronnen, in procenten (n= 1.507)

Inkomstenbron	%
Vast contract bij een werkgever	46
Tijdelijk contract bij een werkgever	12
Flexibel contract bij een werkgever (oproep, nul uren, detachering, etc)	3
Uitzendkracht	1
Platformwerker (bijvoorbeeld maaltijdbezorger of Uber-chauffeur)	0
Zelfstandige zonder personeel	38

2.1.3 Rondkomen

Een vijfde van de respondenten kan moeilijk tot erg moeilijk rondkomen van hun inkomen. Opvallend is dat ruim 40 procent aangeeft dat zij, ondanks hun lage inkomen, makkelijk tot zeer makkelijk kunnen rondkomen (tabel 8).

Tabel 8: Hoe gemakkelijk kon u de afgelopen 12 maanden rondkomen, in procenten (n= 1.507)

Rondkomen	%
Heel moeilijk	7
Moeilijk	13
Soms makkelijk, soms moeilijk	39
Gemakkelijk	34
Heel gemakkelijk	8

In tabel 9 is de invloed van achtergrondvariabelen op moeilijk dan wel makkelijk rondkomen weergegeven. De antwoordcategorie "soms moeilijk, soms makkelijk" is in deze analyse niet meegenomen, waardoor de percentages iets afwijken van tabel 8.

Zoals valt te verwachten kunnen mensen met een wat hoger inkomen vaker makkelijk rondkomen dan mensen met een lager inkomen. Respondenten met een partner komen beter rond dan respondenten zonder partner en respondenten zonder kinderen komen beter rond dan respondenten met kinderen. Zzp'ers hebben meer moeite met rondkomen dan respondenten in loondienst. En ook het wel of niet hebben van een uitkering heeft invloed op de mate van rondkomen: respondenten die naast hun werk een (aanvullende) uitkering ontvangen kunnen minder goed rondkomen dan respondenten zonder uitkering.

Tabel 9: Invloed van achtergrondvariabelen op rondkomen (n=926)

Achtergrondkenmerk		(heel) makkelijk %	(heel) moeilijk %*
Leeftijd	18-25	77	23
	25-34	71	30
	35-44	63	37
	45-54	66	34
	55-65	66	35
Geslacht	Man	65	35
	Vrouw	69	31
Inkomen	Laag	<u>32</u>	<u>69</u>
	midden	65	36
	Hoog	<u>84</u>	<u>16</u>
Partner	Met	<u>71</u>	<u>29</u>
	Zonder	<u>64</u>	<u>36</u>
Kinderen	Met	<u>62</u>	<u>38</u>
	Zonder	<u>73</u>	<u>27</u>
Zzp	Wel	<u>61</u>	<u>39</u>
	Niet	<u>72</u>	<u>28</u>
Uitkering	Wel	<u>41</u>	<u>59</u>
	Niet	<u>72</u>	<u>28</u>
Totaal		68	32

Onderstreepte percentages wijken significant af van het gemiddelde van de totale groep.

3. Bekendheid en gebruik van inkomensondersteunende regelingen

Veel werkende armen zullen gezien de hoogte van hun inkomen recht hebben op een of meer inkomensondersteunende voorzieningen. Het is echter de vraag of zij deze regelingen kennen en of ze er gebruik van maken. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de bekendheid en het gebruik van deze regelingen. Daarbij gaan we zowel in op de landelijke als lokale regelingen.

3.1 Landelijke toeslagen

Toeslagen zijn bijdragen van de overheid om tegemoet te komen in de kosten voor de zorgverzekering, huur of kind(eren). Of een huishouden recht heeft op bepaalde toeslagen, is afhankelijk van een aantal factoren, waarvan inkomen de belangrijkste is. De volgende toeslagen zijn van belang voor de doelgroep van dit onderzoek:

Zorgtoeslag

Zorgtoeslag is een bijdrage van de overheid voor de kosten van de zorgverzekering. Iemand kan aanspraak maken op zorgtoeslag vanaf 18 jaar. Het inkomen moet wel onder de inkomensgrens vallen (31.138 euro voor een alleenstaande en 39.979 euro voor samenwonenden).

Huurtoeslag

Huurtoeslag is een bijdrage van de overheid in de huurkosten. Huurders van een zelfstandige huurwoning kunnen in aanmerking komen voor huurtoeslag. De hoogte van de huurtoeslag is afhankelijk van het inkomen, het vermogen, de huishoudsamenstelling en de huur. De huurtoeslag wordt inkomensafhankelijk afgebouwd.

Kinderopvangtoeslag

Kinderopvangtoeslag is een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang. Om voor kinderopvangtoeslag in aanmerking te komen moet de instelling zijn aangemeld bij het Landelijk Register Kinderopvang. Ook moeten, in het geval van paren, beide ouders werken, tenzij er een re-integratietraject wordt gevolgd. Er gelden grenzen voor het totaal aantal uren waarvoor kinderopvangtoeslag aangevraagd kan worden. Dit is afhankelijk van het aantal uur dat men werkt.

Kindgebonden budget

Iedereen met kinderen jonger dan 18 jaar kan in aanmerking komen voor het kindgebonden budget. Dit is een maandelijks, inkomensafhankelijke bijdrage in de kosten van kinderen. Voorwaarde is dat iemand zijn of haar kind 'in belangrijke mate onderhoudt'.

Het bedrag aan kindgebonden budget is afhankelijk van het inkomen, het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen.

3.1.1 Recht op toeslagen

Gezien het inkomen van de respondenten, zal een groot deel recht hebben op een of meer van de hierboven genoemde toeslagen.

Meer dan de helft van de respondenten (55 procent) geeft ook aan recht te hebben en gebruik te maken van één of meer regelingen. Ruim een derde meent echter te weten geen recht te hebben, terwijl 6 procent niet weet of zij in aanmerking komen voor de genoemde toeslagen. Nog eens 2 procent denkt wel recht te hebben, maar heeft de toeslagen nog niet (allemaal) aangevraagd.

Tabel 10: Denkt u dat u recht heeft op landelijke toeslagen? (n = 1.507)

	%
Ja, daar heb ik recht op en ik ontvang al één of meer toeslagen	55
Ja, daar heb ik recht op, maar ik heb de toeslagen nog niet (allemaal aangevraagd)	2
Ik weet niet of ik daar recht op heb	6
Nee, daar heb ik geen recht op	34
Anders, namelijk...	2

Jongeren tot en met 35 jaar ontvangen vaker toeslagen dan respondenten boven deze leeftijd en oudere respondenten vanaf 56 jaar geven juist vaker aan geen recht te hebben. Dit laatste geldt ook voor hoog opgeleiden.

Verder zien we dat alleenstaanden vaker toeslagen ontvangen dan respondenten met een partner. Respondenten uit deze laatste categorie geven bovendien veel vaker aan dat zij niet weten of zij recht hebben op een of meer toeslagen: 10 procent van de respondenten met een partner weet dit niet, tegenover 3 procent van de alleenstaanden.

Als we kijken naar de werksituatie, dan ontvangen respondenten met enige vorm van een contract (vast, tijdelijk of flexibel) vaker toeslagen dan uitzendkrachten, platformwerkers of zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers). Met name zzp'ers geven vaak aan geen recht te hebben: 43 procent van de zzp'ers zegt geen recht te hebben, tegenover 34 procent van de totale groep. Dit is opmerkelijk omdat juist zzp'ers vaker aan hebben gegeven dat zij moeilijk rond kunnen komen. Dit moeilijk rond kunnen komen zou ook het gevolg kunnen zijn van het feit dat zzp'ers geen vast inkomen hebben en moeten afwachten wat er elke maand binnen komt. Tegelijkertijd denken zij dat dit (wisselende) inkomen te hoog is om in aanmerking te komen voor toeslagen.

Ten slotte is opvallend dat respondenten die moeilijk rond kunnen komen vaker aangeven dat zij niet weten of zij voor de toeslagen in aanmerking komen (7 procent tegenover 5 procent van de respondenten die makkelijk rondkomen). Tegelijkertijd antwoordt deze groep vaker dat zij de toeslagen al ontvangen, terwijl de groep die makkelijker rond kan komen vaker aangeeft geen recht op de toeslagen te hebben.

3.1.2 Aanvragen van toeslagen

Zoals hierboven aangegeven, ontvangt meer dan de helft van de doelgroep op dit moment een of meerdere toeslagen. Dat betekent dat toch nog 45 procent van de respondenten geen toeslagen ontvangt. Het gaat dan om respondenten die aangeven dat zij geen recht op toeslagen hebben, die niet weten of zij recht hebben of die de toeslagen nog niet (allemaal) hebben aangevraagd.

Aan deze laatste twee groepen hebben we gevraagd waarom zij de toeslagen (nog) niet hebben aangevraagd, terwijl zij wellicht wel recht hebben. In onderstaande tabel zijn de antwoorden opgenomen.

Tabel 11: Waarom toeslagen niet aangevraagd? Meerdere antwoorden mogelijk (n = 129)

	%
Ik wil dit eigenlijk wel en ik ga dit in de toekomst ook aanvragen	16
Ik weet niet hoe ik dit moet aanvragen	12
Ik vind het te veel werk om aan te vragen	8
Ik vind het te moeilijk om aan te vragen	10
Ik wil geen geld van de overheid	12
Ik ben bang dat ik het later weer terug moet betalen	43
Anders, namelijk...	19

43 procent van de respondenten die niet weten of zij recht hebben op toeslagen of die de toeslagen nog niet (allemaal) hebben aangevraagd, vraagt deze niet aan uit angst om dit later weer terug te moeten betalen.

In de categorie "anders" zien we dit ook terug: hier werd meerdere malen aangegeven dat men liever achteraf bekijkt of er recht op toeslagen is, dan dat men deze als voorschot aanvraagt. Een andere reden die vaker werd genoemd is dat men ook zonder toeslagen goed kan rondkomen. Het aanvragen van toeslagen werd dan als onnodig gezien.

Van de respondenten die zeggen geen recht te hebben op toeslagen of die niet weten of zij recht hebben, geeft 68 procent aan dat zij denken dat het inkomen hiervoor te hoog is en 15 procent denkt dat de toeslagen niet voor hen bedoeld zijn. Hierbij is geen verschil tussen respondenten met een (vast) contract en zzp'ers.

In de categorie "anders" wordt verwezen naar te veel spaargeld/ vermogen, het bezit van een eigen woning of het inkomen van de partner.

3.2 Gemeentelijke voorzieningen

Gemeenten kennen diverse voorzieningen voor inwoners met een laag inkomen (meestal rond de 110 tot 130 procent van het sociaal minimum). Dit aanbod verschilt per gemeente, maar veelal gaat het om voorzieningen als kwijschelding van lokale lasten, tegemoetkomingen in de kosten van sociale participatie, bijdragen in schoolkosten van kinderen en toeslagen voor huishoudens die langdurig (3 tot 5 jaar) van een laag inkomen moeten rondkomen. Ook zijn in gemeenten vaak particuliere fondsen actief, die ondersteuning bieden in de kosten van (schoolgaande) kinderen. Bekende voorbeelden hiervan zijn Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur.

3.2.1 Recht op gemeentelijke voorzieningen

Net als bij de landelijke toeslagen, hebben we respondenten gevraagd of ze denken recht te hebben op gemeentelijke voorzieningen. Hierbij geeft 5 procent aan al van een of meerdere regelingen gebruik te maken, terwijl 55 procent gebruik maakt van landelijke toeslagen. Deels kan dit verklaard worden door de gehanteerde inkomensgrenzen; deze liggen voor landelijke toeslagen hoger dan voor gemeentelijke voorzieningen.

Dit is waarschijnlijk niet de enige reden. Onbekendheid met de regelingen is ook een belangrijke factor. Bijna een derde (31 procent) weet niet of zij voor gemeentelijke voorzieningen in aanmerking komen, terwijl 6 procent niet weet of er recht op landelijke toeslagen is.³

³ De onderzoeken die het Nibud voor gemeenten uitvoert naar de bekendheid en het gebruik van inkomensondersteunende voorzieningen geven eenzelfde beeld: mensen zijn beter op de hoogte van landelijke regelingen, dan van gemeentelijke mogelijkheden tot ondersteuning.

Tabel 12: Denkt u dat u recht heeft op gemeentelijke voorzieningen voor respondenten met een laag inkomen? (n = 1.507)

	%
Ja, daar heb ik recht op en ik ontvang al één of meer regelingen	5
Ja, daar heb ik recht op, maar ik heb de regelingen nog niet (allemaal aangevraagd)	5
Ik weet niet of ik daar recht op heb	31
Nee, daar heb ik geen recht op	56
Anders, namelijk...	3

Jongeren tot 25 jaar, alleenstaanden, respondenten met kinderen, hoger opgeleiden, zzp'ers en respondenten die moeilijk rond kunnen komen geven vaker dan gemiddeld aan dat zij niet weten of ze recht hebben op gemeentelijke voorzieningen. Bij deze groepen is er voor gemeenten dus nog veel te winnen.

Ouderen (56 tot 65 jaar), respondenten met een partner, respondenten zonder kinderen, respondenten met een vast contract, respondenten met een hoger inkomen en respondenten die gemakkelijk kunnen rondkomen denken gemiddeld vaker geen recht te hebben op gemeentelijke voorzieningen.

Meer dan de helft van de respondenten, 56 procent, geeft dus aan te weten dat zij geen recht hebben op gemeentelijke voorzieningen. Het is de vraag of dit klopt. Hier kunnen we moeilijk een harde uitspraak over doen, omdat we niet weten of respondenten wel of niet voor gemeentelijke regelingen in aanmerking komen. Gemeenten hanteren namelijk verschillende inkomensgrenzen bij de toekenning van voorzieningen. De meest gehanteerde grenzen liggen op 110 procent of 120 procent van de geldende bijstandsnorm; dit kan oplopen tot 130 procent of zelfs 150 procent.

Bovendien ligt de bijstandsnorm, en dus ook het gehanteerde percentage hiervan, voor een alleenstaande of een alleenstaande ouder lager dan voor een paar. Voor een alleenstaande (ouder) is 110 procent van de geldende bijstandsnorm gelijk aan 1.187 euro en 120 procent komt neer op 1.294 euro. Voor een paar is dit respectievelijk 1.695 euro en 1.849 euro.⁴

Wanneer we willen weten of mensen hun recht op gemeentelijke voorzieningen goed kunnen inschatten, moeten we voor alleenstaanden en alleenstaande ouders dus andere inkomensgrenzen hanteren dan voor paren. Daarom zijn in tabel 13 de antwoorden op de vraag "denkt u dat u recht heeft op gemeentelijke voorzieningen?" uitgesplitst naar een laag en een hoger inkomen, waarbij een laag of een hoger inkomen verschilt voor alleenstaanden en paren.

Voor alleenstaanden en alleenstaande ouders is de grens gelegd bij 1.250 euro, voor paren wordt een grens van 1.750 euro gehanteerd. Voor deze grenzen is gekozen omdat bij de uitvraag naar het netto huishoudinkomen per maand klassen van 250 euro zijn gebruikt. Daarnaast is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de bovengenoemde grenzen van het gemeentelijk minimabeleid. Omdat we dus niet werken met de werkelijke grenzen, zijn de percentages in tabel 13 slechts indicatief.

⁴ Gebaseerd op de normbedragen van juli 2021

Tabel 13: Denkt u dat u recht heeft op gemeentelijke voorzieningen voor respondenten met een laag inkomen?, uitgesplitst naar inkomen, in procenten (n = 1.337⁵)

	Laag inkomen (n=774)	Hoger inkomen (n=563)	Totaal
Ja, daar heb ik recht op en ik ontvang al één of meer regelingen	<u>8</u>	<u>2*</u>	6
Ja, daar heb ik recht op, maar ik heb de regelingen nog niet (allemaal) aangevraagd	<u>6</u>	<u>3*</u>	5
Ik weet niet of ik daar recht op heb	35	31	33
Nee, daar heb ik geen recht op	<u>48</u>	<u>62</u>	54
Anders, namelijk	3*	2*	3

Onderstreepte percentages wijken significant af van het gemiddelde van de totale groep.

* Aantal waarnemingen < 30

Uit de tabel valt af te lezen dat mensen met een laag inkomen vaker hebben aangegeven recht te hebben op gemeentelijke voorzieningen, terwijl de hogere inkomens juist vaker menen geen recht te hebben. Toch geeft ook bijna de helft van de respondenten met een laag inkomen aan geen recht te hebben en slechts 8 procent van deze groep ontvangt al één of meer gemeentelijke voorzieningen.

Ook valt op dat ruim een derde van de groep met een laag inkomen niet weet of er recht is op inkomensondersteuning (dit verschilt niet significant van de groep met een hoger inkomen).

3.2.2 Aanvragen van gemeentelijke voorzieningen

Waarom worden gemeentelijke voorzieningen zo weinig aangevraagd?

Tabel 14: Waarom gemeentelijke voorzieningen niet aangevraagd? Meerdere antwoorden mogelijk (n=545)

	%
Ik wil dit eigenlijk wel en ik ga dit in de toekomst ook aanvragen	11
Ik weet niet hoe ik dit moet aanvragen	14
Ik vind het te veel werk om aan te vragen	12
Ik vind het te moeilijk om aan te vragen	8
Ik wil geen geld van de gemeente	20
Ik ben bang dat ik het later weer terug moet betalen	30
Anders, namelijk...	24

Ook in geval van gemeentelijke voorzieningen is de belangrijkste reden om niet aan te vragen angst om later terug te moeten betalen. Dit geldt voor 30 procent van de respondenten die niet weten of zij recht hebben op gemeentelijke voorzieningen of die de voorzieningen nog niet (allemaal) hebben aangevraagd. Dit percentage ligt iets lager dan bij de landelijke toeslagen, waar 43 procent angst om terug te moeten betalen als reden gaf.

Ook valt op dat 20 procent aangeeft geen geld van de gemeente te willen ontvangen. In het geval van landelijke toeslagen geeft 12 procent aan geen geld van de overheid te willen. In die zin lijkt de gemeente, naast onbekendheid, ook te maken te hebben met een imago probleem.

⁵ Er zijn respondenten die geen netto maandinkomen hebben opgegeven. Deze kunnen in de uitsplitsing niet mee worden genomen, waardoor de totaalpercentages in tabel 13 licht afwijken van die in tabel 12.

Bijna een kwart geeft een andere reden. Onder andere wordt hier genoemd: niet nodig (ik kan rondkomen), schaamte, slechte ervaringen in het verleden of onbekendheid met de regelingen.

Van de respondenten die denken of weten geen recht te hebben, geeft bijna drie kwart aan te denken dat het inkomen te hoog is, 16 procent denkt dat de regelingen niet voor hun bedoeld zijn en 10 procent heeft een andere reden. Hier worden soortgelijke redenen benoemd als bij de landelijke toeslagen: te veel vermogen, eigen huis of inkomen van de partner.

4. Rol en verantwoordelijkheid werkgever

Uit onderzoek van het SCP naar werkende armen blijkt dat gemeenten moeite hebben om deze groep te bereiken.⁶ Uit het voorgaande hoofdstuk blijkt ook dat een grote groep geen recht meent te hebben op ondersteuning en zeer waarschijnlijk ook niet aanklopt bij de gemeente. Het is de vraag in hoeverre werkgevers en opdrachtgevers van werkende een rol kunnen spelen in het bereiken en ondersteunen van werkende armen. In dit hoofdstuk gaan we daarom in op de vraag of en wat werkenden met een laag inkomen verwachten van hun werkgever of opdrachtgever in geval van geldzorgen of financiële problemen.

4.1 Daadwerkelijke hulp

Aan de respondenten is gevraagd of zij daadwerkelijk hulp zouden willen van hun werkgever of opdrachtgever, wat hen belemmert in het vragen om hulp en voor welke hulp zij open zouden staan.

Ruim driekwart van de respondenten, 77 procent, zegt niet uit zichzelf contact te zoeken met hun werkgever in geval van geldzorgen of financiële problemen. Van de respondenten die ook daadwerkelijk geldzorgen hebben gehad zegt 78 procent dit niet te doen tegenover 73 procent van de mensen die geen geldzorgen hebben gehad. Werknemers geven vaker aan contact te zullen zoeken met hun werkgever (27 procent) dan zzp'ers (17 procent). Dit is op zich niet verwonderlijk gezien de vaak zakelijkere de relatie die zzp'ers met hun opdrachtgever hebben. Verder blijkt dat respondenten met een vast contract het vaakst aangeven contact te zullen zoeken met de werkgever (29 procent) en respondenten werkzaam als flexwerker of zzp'er het minst vaak (beiden 17 procent).

Hoewel mensen niet snel zelf het initiatief zullen nemen, geeft meer dan de helft van de respondenten (57 procent) aan wel open te staan voor hulp van de werkgever of opdrachtgever bij geldzorgen. Werknemers staan hier vaker voor open (63 procent), dan zzp'ers (48 procent).

Aan respondenten die niet open staan voor hulp is gevraagd wat hier de reden van is.

⁶ Vrooman, J.C., Josten, E., Hoff, S., Putman, L. en Wildeboer Schut, J.M. (2018). Als werk weinig opbrengt: Werkende armen in vijf Europese landen en twintig Nederlandse gemeenten. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Tabel 15: Belemmeringen openstaan hulp werkgever of opdrachtgever, in procenten. Meerdere antwoorden mogelijk (n=648)

	Totaal	Loondienst	Zzp
Mijn geldzaken zijn privé	62	<u>68</u>	<u>55</u>
Ik weet niet hoe mijn werkgever of opdrachtgever mij zou kunnen helpen	14	<u>19</u>	<u>7*</u>
Ik schaam me voor mijn geldproblemen	12	<u>17</u>	<u>6*</u>
Ik ben bang dat de relatie met mijn werkgever of opdrachtgever slechter wordt	10	<u>12</u>	<u>7*</u>
Ik ben bang dat collega's te weten komen dat ik geldproblemen heb	8	<u>11</u>	<u>4*</u>
Het bedrijf geeft hier geen ruimte voor	8	9	5*
Ik heb geen goede relatie met mijn werkgever of opdrachtgever	4	<u>6*</u>	<u>1*</u>
Ik ben bang voor ontslag	4	7*	<1*
Ik ben bang voor loonbeslag	3	<u>4*</u>	<u>1*</u>
Anders, namelijk...	26	<u>9</u>	<u>45</u>

Onderstreepte percentages wijken significant af van het gemiddelde van de totale groep.

* Aantal waarnemingen < 30

Veruit de belangrijkste reden om niet open te staan voor hulp van de werkgever, is dat de eigen geldzaken als privé worden beschouwd. Dit zagen we eerder in onderzoek van Panteia naar schulden op de werkvloer.⁷

Opvallend is dat elke reden vaker wordt genoemd door werknemers, dan door zzp'ers. Alleen de categorie 'anders namelijk,..' werd vaker ingevuld door zzp'ers. Hier werden antwoorden gegeven als: het niet nodig hebben van hulp, de geldzorgen graag zelf te willen oplossen en als zelfstandige het gevoel te hebben zelf verantwoordelijk te zijn voor de financiën.

Vervolgens is gevraagd wat mensen zou helpen om wél open te staan voor hulp van de werkgever. De antwoorden zijn weergegeven in tabel 16. Hieruit blijkt dat twee derde van de respondenten sowieso geen hulp van de werkgever wil. Zzp'ers geven vaker aan geen hulp te willen dan werknemers.

Ook hier speelt privacy een rol: men wil zeker weten dat anderen niet te weten komen dat er geldproblemen zijn. Voor zzp'ers is de belangrijkste motivatie om wel open te staan voor hulp dat zij weten hoe hun opdrachtgever hen kan helpen.

⁷ Oomkens, R. , M. Linssen, C. Akkermans & R. van Geuns (2020). Schulden & Werk, Deelrapport II Werknemers met schulden. Den Haag: Panteia

Tabel 16: Wat helpt om wel open te staan voor hulp werkgever of opdrachtgever, in procenten. Meerdere antwoorden mogelijk (n=648)

	Totaal	Loondienst	Zzp
Dat ik zeker weet dat niemand anders te weten komt dat ik geldproblemen heb	11	<u>16</u>	<u>5*</u>
Dat ik weet wat ik wel en niet kan vragen van mijn werkgever of opdrachtgever	10	<u>14</u>	<u>5*</u>
Dat ik weet hoe mijn werkgever of opdrachtgever kan helpen	9	9	8*
Dat ik weet dat het gesprek geen gevolgen heeft voor mijn baan	9	<u>13</u>	<u>4*</u>
Dat ik weet bij wie ik terecht kan binnen het bedrijf	6	<u>10</u>	<u><1*</u>
Anders, namelijk...	7	<u>2*</u>	<u>12</u>
Niets, ik heb geen hulp nodig	66	60	72

Onderstreepte percentages wijken significant af van het gemiddelde van de totale groep.

* Aantal waarnemingen < 30

Bij 'anders namelijk,..' (significant vaker ingevuld door zzp'ers) werd onder meer aangegeven: "werk en privé moet gescheiden blijven", "een betere relatie met mijn werkgever of opdrachtgever", "de opdrachtgever voelt niet als werkgever" en "als ik echt geen andere optie heb".

4.2 Verwachtingen werkgever en opdrachtgever

Naast de vraag of men contact zou zoeken met de werkgever of opdrachtgever bij geldzorgen, is er ook aan de respondenten gevraagd welke verwachtingen zij hebben ten aanzien van hun werkgever of opdrachtgever bij geldzorgen.

Hierbij kan het gaan om zaken als meer uren, meer salaris of een cursus over omgaan met geld. Daarnaast is gevraagd naar verwachtingen van de werkgever op meer persoonlijke vormen van hulp zoals een persoonlijk gesprek of het op de hoogte zijn van de privé situatie van de respondent.

4.2.1 Verwachtingen soort hulp

Op de vraag of de respondenten verwachten dat een werkgever of opdrachtgever helpt bij geldzorgen antwoordt maar liefst 76 procent ontkennend. Het verschil tussen zzp'ers en respondenten in loondienst is significant. Van de zzp'ers verwacht slechts 14 procent hulp van de opdrachtgever tegenover 31 procent van de respondenten in loondienst.

Tabel 17 geeft een weergave van de hulp die respondenten van hun werkgever of opdrachtgever zouden willen ontvangen. Alleen de respondenten die aan hebben gegeven hulp te verwachten hebben deze vraag beantwoord.

Tabel 17: Verwachtingen soort hulp, in procenten (n=366). Maximaal drie antwoorden mogelijk.

	Totaal	Loondienst	Zzp
Meer uren werk	37	35	44
Een voorschot op mijn salaris/vakantiegeld	29	31	21*
Hulp om mijn financiën op orde te brengen	25	27	18*
Doorverwijzing naar een organisatie die mij verder kan helpen	24	26	14*
Een speciale vertrouwenspersoon waarmee mijn geldzorgen besproken kunnen worden	22	25	8*
Mensen die begrip hebben voor mijn situatie	17	16	21*
Een advies/ coachingsgesprek	16	18	9*
Een hoger uurloon	12	11	16*
Informatie over het omgaan met geld	6	7*	4*
Een cursus/training over het omgaan met geld	5	6*	1*
Informatie over de gevolgen van levensgebeurtenissen (samenwonen, scheiding, komst van kinderen etc.)	3	4*	1*
Aandacht voor geldzorgen via het intranet	3	3*	1*
Anders, namelijk...	5	2*	17*

Onderstreepte percentages wijken significant af van het gemiddelde van de totale groep.

* Aantal waarnemingen < 30

De meeste respondenten zouden hulp willen in de vorm van meer uren werk. Daarna worden een voorschot op het salaris of vakantiegeld, hulp bij het op orde brengen van de financiën en of doorverwijzing naar een organisatie die verder kan helpen genoemd. Voor hulp gericht op leren (in de vorm van informatie, advies of cursussen/trainingen op het gebied van financiën) wordt minder vaak gekozen.

Bij 'anders namelijk,..' (significant vaker ingevuld door zzp'ers) werd nog aangegeven: "verstrekken van een lening", "op tijd betalen van facturen" en "hulp bij het regelen van een hypotheek".

Wanneer we vragen naar hoe werkgevers de hulp praktisch zouden moeten invullen dan blijkt dat de meeste respondenten (34 procent) verwachten dat de werkgever of opdrachtgever duidelijk maakt welke hulp het bedrijf kan bieden bij geldzorgen. Ook een derde verwacht dat alle hulp die de werkgever of opdrachtgever aanbiedt gratis is. Respondenten in loondienst verwachten dit significant vaker dan respondenten die als zzp'er werkzaam zijn.

Slechts een klein deel van de respondenten verwacht dat de werkgever of opdrachtgever controleert of er geen geldzorgen spelen of dat de werkgever of opdrachtgever helpt met het betalen van schulden (beide verwachtingen worden door 6 procent van de respondenten genoemd). Ook hier is te zien dat respondenten in loondienst deze verwachtingen significant vaker hebben dan respondenten die werkzaam zijn als zzp'er.

Zzp'ers verwachten over de hele linie minder van hun opdrachtgever, in vergelijking tot respondenten in loondienst. Alleen de verwachting dat de werkgever of opdrachtgever voor de hele organisatie nadenkt hoe ze medewerkers met geldzorgen kunnen helpen, wordt vaker door zzp'ers genoemd.

Tabel 18: Verwachtingen praktische invulling hulp (n= 1.507)

	(helemaal) eens	Niet eens/niet oneens	(helemaal) oneens
	%	%	%
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever duidelijk maakt welke hulp het bedrijf kan bieden bij geldzorgen	34	34	32
Loondienst	<u>40</u>	<u>36</u>	<u>24</u>
Zzp	<u>25</u>	<u>31</u>	<u>45</u>
Ik verwacht dat alle hulp die de werkgever of opdrachtgever aanbiedt gratis is	33	42	26
Loondienst	<u>38</u>	41	<u>20</u>
Zzp	<u>23</u>	42	<u>35</u>
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever voor de hele organisatie nadenkt hoe ze werknemers met geldzorgen kunnen helpen	25	37	38
Loondienst	<u>18</u>	36	<u>47</u>
Zzp	<u>30</u>	38	<u>32</u>
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever informatie geeft over geldzorgen op intranet	15	38	47
Loondienst	<u>19</u>	<u>41</u>	<u>40</u>
Zzp	<u>8</u>	<u>34</u>	<u>59</u>
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever af en toe controleert of ik geen geldzorgen heb	6	23	71
Loondienst	<u>8</u>	<u>26</u>	<u>66</u>
Zzp	<u>3*</u>	<u>19</u>	<u>78</u>
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever mij helpt met het betalen van mijn schulden	6	29	65
Loondienst	<u>7</u>	<u>33</u>	<u>60</u>
Zzp	<u>3*</u>	<u>23</u>	<u>74</u>

Onderstreepte percentages wijken significant af van het gemiddelde van de totale groep.

* Aantal waarnemingen < 30

4.2.2 Verwachtingen aandacht persoonlijke levenssituatie

Tot slot is er aan de respondenten gevraagd wat zij van hun werkgever of opdrachtgever verwachten ten aanzien van hun persoonlijke levenssituatie.

Uit tabel 19 blijkt dat de helft van de respondenten verwacht dat de werkgever of opdrachtgever hen voldoende salaris betaalt om goed van te kunnen leven. Respondenten in loondienst verwachten dit vaker dan respondenten die als zzp'er werkzaam zijn. Het minst vaak wordt verwacht dat de werkgever of opdrachtgever helpt om de inkomsten en uitgaven in evenwicht te brengen (10 procent). Ook hier is te zien dat respondenten in loondienst deze verwachtingen vaker hebben dan respondenten werkzaam als zzp'er.

Verder valt op dat ruim een kwart van de respondenten werkzaam als zzp'er van hun werkgever verwacht dat zij voldoende uren krijgen om goed van te kunnen leven, terwijl bij de respondenten in loondienst een ruime meerderheid dit verwacht. Ook uit de overige stellingen blijkt dat zzp'ers minder van hun opdrachtgever verwachten, dan respondenten in loondienst. Het verschil in werkrelatie tussen werknemers en werkgevers enerzijds en zzp'ers en hun opdrachtgevers anderzijds wordt hier duidelijk zichtbaar.

Tabel 19: Verwachtingen persoonlijke levenssituatie (n= 1.507)

	(helemaal) eens %	Niet eens/niet oneens %	(helemaal) oneens %
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever mij genoeg betaalt om goed van te kunnen leven	50	35	15
Loondienst	<u>53</u>	37	<u>11</u>
Zzp	<u>44</u>	34	<u>22</u>
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever weet met wie ik in mijn huis woon (alleen, met partner of met kinderen)	45	25	30
Loondienst	<u>55</u>	25	<u>21</u>
Zzp	<u>29</u>	<u>26</u>	<u>45</u>
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever mij genoeg uren per week laat werken om goed van te kunnen leven	44	35	21
Loondienst	<u>55</u>	<u>33</u>	<u>13</u>
Zzp	<u>27</u>	<u>38</u>	<u>35</u>
Ik verwacht dat ik met mijn werkgever of opdrachtgever kan praten over geldzorgen	31	36	33
Loondienst	<u>37</u>	<u>38</u>	<u>26</u>
Zzp	<u>22</u>	<u>32</u>	<u>46</u>
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever weet van veranderingen in mijn geldsituatie (bijvoorbeeld door samenwonen, scheiding, komst van kinderen etc.)	30	32	39
Loondienst	<u>38</u>	33	<u>29</u>
Zzp	<u>16</u>	30	<u>54</u>
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever mij helpt om mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht te brengen.	10	31	59
Loondienst	<u>13</u>	<u>35</u>	<u>52</u>
Zzp	<u>6</u>	<u>25</u>	<u>70</u>

Onderstreepte percentages wijken significant af van het gemiddelde van de totale groep.

5. Conclusies

In dit onderzoek is de positie van werkende armen nader onderzocht: hoe staan zij er financieel voor, hoe ervaren zij dit, maken zij gebruik van inkomensondersteunende regelingen en wat verwachten zij van hun werkgever/ opdrachtgever?

Binnen de groep arme volwassenen nemen werkenden de grootste plaats in: een derde van de arme volwassenen werkt (SCP, 2017). Gemeenten kunnen deze groep echter niet altijd bereiken. Waarom is dat en hoe kan deze situatie verbeterd worden?

Het Nibud zette een vragenlijst uit onder 1.507 werkenden (942 werknemers en 565 zzp'ers), tussen de 18 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd, waarvan het huishoudinkomen niet hoger is dan 2.000 euro netto per maand.

Binnen deze groep geeft een op vijf aan (heel) moeilijk rond te kunnen komen. Dit zijn vooral mensen uit de laagste inkomenscategorie, mensen zonder partner, mensen met kinderen, mensen die een uitkering ontvangen en zzp'ers. Het valt daarom te verwachten dat juist deze groepen gebruik zullen maken van inkomensondersteunende regelingen die door het Rijk en de gemeente worden aangeboden. Een andere optie is dat zij zich tot hun werkgever of opdrachtgever wenden wanneer zij met financiële problemen te maken krijgen. Beide opties zijn in dit onderzoek nader bekeken.

Werkenden met een laag inkomen maken vaak geen gebruik van inkomensondersteuning

Aangezien het huishoudinkomen van de respondenten maximaal 2.000 euro netto per maand is, zullen vrijwel alle deelnemers aan dit onderzoek recht hebben op landelijke toeslagen. Een iets kleiner deel zal ook in aanmerking komen voor tegemoetkomingen vanuit de gemeente. (De inkomensgrens voor landelijke toeslagen ligt hoger dan voor gemeentelijke ondersteuning).

Echter, slechts 55 procent geeft aan een of meer landelijke toeslagen te ontvangen en maar vijf procent maakt momenteel gebruik van een of meer gemeentelijke regelingen. En waar zes procent niet weet of er recht op landelijke toeslagen bestaat, ligt dit percentage bij gemeentelijke voorzieningen op 31 procent.

Angst om terug te moeten betalen is een belangrijke reden voor niet-gebruik

Aan respondenten die niet weten of zij recht hebben op inkomensondersteuning of die denken wel recht te hebben, maar die de voorzieningen niet hebben aangevraagd, is gevraagd waarom zij geen aanvraag hebben ingediend. Veruit de grootste groep geeft aan dat dit is uit angst om later weer terug te moeten betalen: als het gaat om landelijke toeslagen geeft 43 procent dit antwoord, bij gemeentelijke voorzieningen is 30 procent bang voor een terugvordering. Een op de vijf respondenten geeft aan geen geld van de gemeente te willen, 12 procent wil geen geld van het Rijk ontvangen.

In de antwoordcategorie "anders" werd vaak aangegeven dat men zonder ondersteuning ook goed rond kan komen en dat het aanvragen van toeslagen dus niet nodig is. Bij de gemeentelijke voorzieningen werden ook schaamte, slechte ervaringen in het verleden en onbekendheid met de regelingen meerdere malen genoemd.

Werkenden vragen zelf geen hulp bij een werkgever of opdrachtgever, maar staan hier wel voor open

Wanneer er sprake is van financiële zorgen zegt ruim drie kwart geen contact te zullen zoeken met de werkgever of opdrachtgever. Werknemers met een vast contract zullen dit wel vaker doen dan zzp'ers of flexwerkers.

Opvallend is dat de meerderheid van de respondenten (57 procent) wel aangeeft open te staan voor hulp van de werkgever of opdrachtgever bij geldzorgen. Werknemers staan hier vaker voor open (63 procent), dan zzp'ers (48 procent). De belangrijkste reden om *niet* open te staan voor hulp van de werkgever/ opdrachtgever is dat mensen hun geldzaken als privé beschouwen.

Werkenden met geldzorgen verwachten concrete ondersteuning

Respondenten die hulp van hun werkgever of opdrachtgever verwachten zoeken dit vooral in direct ondersteuning: meer uren werk of een voorschot op het salaris of vakantiegeld. Aan hulp in de vorm van informatie, trainingen of coaching is minder behoefte.

Als het gaat om verwachtingen die werknemers en zzp'ers hebben ten aanzien van hun werkgever of opdrachtgever, dan blijkt dat de meeste respondenten het belangrijk vinden dat de werkgever of opdrachtgever voldoende betaalt en voldoende uren aanbiedt om goed van te kunnen leven (respectievelijk 50 en 44 procent). Onder zzp'ers liggen deze percentages lager dan onder werknemers.

Ook verwachten werknemers vaker dan zzp'ers dat de werkgever/ opdrachtgever inzicht heeft in de privé-situatie (zoals huishoudsamenstelling of levensgebeurtenissen). Hieruit kan worden afgeleid dat zzp'ers een ander soort relatie hebben met hun opdrachtgever dan werknemers met hun werkgever. Uit de open antwoorden bij de diverse vragen ('anders namelijk....') blijkt dat zzp'ers hun geldzorgen liever zelf willen oplossen en hulp vragen bij hun opdrachtgever soms als onprofessioneel beschouwen.

Samenvattend

Hoewel ook werkenden een (te) laag inkomen kunnen hebben om goed van rond te komen, zien we dat deze groep niet optimaal gebruik maakt van inkomensondersteunende voorzieningen vanuit de landelijke of gemeentelijke overheid.

Met name van gemeentelijke voorzieningen wordt maar heel sporadisch gebruik gemaakt. Onbekendheid met de regelingen of angst te moeten terug betalen zijn de belangrijkste redenen van dit niet-gebruik.

Gemeenten zouden daarom in moeten zetten op een betere communicatie: werkenden moeten bekend worden met de regelingen, zij moeten weten dat de regelingen ook voor hen bedoeld zijn en er zou minder angst voor terugvordering moeten zijn.

Bovendien blijkt dat werkenden hun geldzaken liever privé houden en de ondersteuning ook niet bij hun werkgever of opdrachtgever zoeken. Met name zzp'ers verwachten op dit vlak weinig van hun opdrachtgever.

Gemeenten en werkgevers/ opdrachtgevers zouden hier wellicht de handen ineen kunnen slaan. Werkgevers/ opdrachtgevers zouden bijvoorbeeld informatie vanuit de gemeente kunnen verspreiden onder hun medewerkers die laagbetaald of onzeker werk verrichten. Door deze informatie via algemene kanalen ter beschikking te stellen, bijvoorbeeld via het intranet of een prikbord, wordt niet direct zichtbaar wie van de mogelijkheid tot inkomensondersteuning gebruik wil maken en blijft de privacy gewaarborgd.

Tegelijkertijd kunnen gemeenten hierdoor doelgerichter communiceren, specifiek gericht op werkende armen. De misvatting die nog wel eens de ronde doet, namelijk dat gemeentelijke ondersteuning alleen bedoeld is voor mensen die een uitkering ontvangen, kan hiermee ook ontkracht worden.

Bijlage 1 | Vragenlijst

Het Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) wil graag weten wat mensen verwachten van hun werkgever of opdrachtgever als het gaat om geldproblemen.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten.

Achtergrondkenmerken

1. Ik ben ... Single respons

- > Een man
- > Een vrouw
- > Anders

2. Wat is uw leeftijd? Open vraag Minimaal 18 jaar

- > 18 tot en met 25 jaar
- > 26 tot en met 35 jaar
- > 36 tot en met 45 jaar
- > 46 tot en met 55 jaar
- > 56 tot en met 65 jaar
- > 66 jaar en ouder >[einde vragenlijst](#)

3. Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt? Single respons

- > Basisschool
- > LBO (huishoudschool, LTS), VMBO basis/ kader
- > VMBO GL/TL, MAVO, (M)ULO
- > MBO
- > HAVO, VWO
- > HBO
- > Universiteit: Bachelor, Master of PhD
- > Anders, namelijk.....

4. Met wie woont u in uw huis?

- > Met partner, zonder kinderen
- > Met partner en kinderen
- > Alleen, zonder kinderen
- > Alleen, met kinderen
- > Anders, namelijk.....

5. Wat is uw postcode?

U hoeft alleen de eerste vier cijfers in te vullen.

Werksituatie

6. Heeft u op dit moment betaald werk?

('Betaald werk' is ook werk als zelfstandige waarvoor u betaald krijgt.)

- > Ja
- > Nee >einde vragenlijst

7. Welke situatie is op dit moment op u van toepassing? *Single respons*

- > Ik heb betaald werk en een uitkering (WW, bijstand, WAO, WIA, WGA/IVA)
- > Ik heb betaald werk en ik studeer
- > Ik heb alleen betaald werk
- > Ik heb betaald werk en pensioen >einde vragenlijst

8. U heeft betaald werk. Wat is uw werksituatie op dit moment? *Single respons*

- > Ik werk met een vast contract bij een werkgever
- > Ik werk met een tijdelijk contract bij een werkgever
- > Ik werk met een flexibel contract bij een werkgever (oproep, nul-uren, detachering, min-max)
- > Ik werk als uitzendkracht
- > Ik werk als platformmedewerker (bijvoorbeeld als maaltijdbezorger of Uber chauffeur)
- > Ik werk als zelfstandige zonder personeel (Zzp'er)
- > Ik werk als zelfstandige met personeel >einde vragenlijst

9. In welke sector werkt u? *Single respons*

- > Bouw en vastgoed
- > Communicatie en Media
- > Consultancy
- > Energiebedrijven
- > Facilitaire dienstverlening
- > Financiële dienstverlening
- > Gezondheidszorg en welzijnszorg
- > Handel en Retail
- > Horeca, Recreatie, Toerisme en Cultuur
- > Industrie
- > ICT
- > Juridische dienstverlening
- > Land- en tuinbouw
- > Onderwijs en onderzoek
- > Overheid en semi-overheid
- > Technische dienstverlening
- > Telecommunicatie
- > Transport en logistiek
- > Overig

10. Wat verdiende u de afgelopen 12 maanden gemiddeld netto per maand? *(Dit is het bedrag dat uw huishouden (u en degenen met wie in huis woont) elke maand aan salaris op de rekening gestort krijgt. Is er sprake van wisselende inkomsten? Of krijgt u niet iedere maand inkomen? Geef dan het gemiddelde per maand op).*

- > Minder dan 500 euro
- > 500 tot 750 euro
- > 750 tot 1.000 euro
- > 1.000 tot 1.250 euro
- > 1.250 tot 1.500 euro
- > 1.500 tot 1.750 euro
- > 1.750 tot 2.000 euro
- > Meer dan 2.000 euro
- > Weet ik niet
- > Wil ik niet zeggen

Omggaan met financiële situatie

11. Hoe makkelijk kon u de afgelopen twaalf maanden leven van uw inkomsten? Single respons

- > Heel moeilijk
- > Moeilijk
- > Soms makkelijk, soms moeilijk
- > Gemakkelijk
- > Heel gemakkelijk

12. Waarom kon u moeilijk leven van uw inkomsten? Multi respons

- > Mijn inkomen werd minder
- > Ik had (te) hoge vaste lasten
- > Ik geef mijn geld te makkelijk uit
- > Mijn partner geeft te makkelijk geld uit
- > Ik kreeg geen subsidies en toeslagen meer (van het Rijk en/ of gemeente)
- > Ik gaf meer geld uit, maar mijn inkomsten bleven gelijk
- > Ik had hogere kosten door ziekte
- > Ik had schulden
- > Ik had weinig inkomen
- > Anders, namelijk.....

13. Wat doet u als u een maand onvoldoende inkomsten heeft om van te leven? Multi respons

- > Voorschot vragen op salaris/vakantiegeld
- > Spaargeld gebruiken
- > Geld lenen bij familie/vrienden
- > Geld lenen bij financiële instantie
- > Minder geld uitgeven
- > Rood staan
- > Hulp vragen bij de gemeente
- > Uitstel van betaling aanvragen
- > Niets
- > Anders, namelijk.....

14. Vindt u het makkelijk om overzicht te houden over uw financiële situatie? Single respons

- > Ja, altijd
- > Meestal wel
- > Meestal niet
- > Nee, nooit

15. Waarom vindt u het moeilijk om overzicht te houden? Multi respons [alleen bij meestal niet en nooit bij vraag 14]

- > Ik heb moeite heb met lezen en schrijven
- > Ik heb moeite met rekenen
- > Ik heb moeite met op de computer werken.
- > Ik begrijp de brieven die over mijn financiën gaan vaak niet
- > Ik vind het lastig mijn administratie bij te houden
- > Ik vind het lastig om in te schatten hoeveel geld ik kan uitgeven
- > Ik vind het lastig om geld te sparen voor onverwachte uitgaven

16. Spaart u maandelijks een vast bedrag? Single respons

- > Ja, altijd
- > Meestal wel
- > Soms wel, soms niet
- > Meestal niet
- > Nee nooit

17. Heeft u voldoende geld gespaard om 2 maanden zonder inkomen te leven? Single respons

- > Ja, ik heb genoeg geld gespaard
- > Ja, maar ook niet meer dan 2 maanden
- > Nee
- > Weet ik niet

18. Weet u waar u heen kunt voor hulp bij geldproblemen? Single respons

- > Ja
- > Nee, maar ik kan het vinden als dit nodig is
- > Nee

Financiële stress

Zorgen maken over de financiële situatie

19. Hieronder staat een aantal uitspraken. Geef aan of u het met die uitspraken eens of oneens bent.

	Helemaal oneens	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	Helemaal eens
Ik heb vaak te weinig geld	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vraag me de hele tijd af of ik wel genoeg geld heb	☐	☐	☐	☐	☐
Ik maak me vaak zorgen over geld	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben alleen bezig met wat ik nu moet betalen. De rest zie ik later wel	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat ik weinig controle heb over mijn geldzaken	☐	☐	☐	☐	☐

20. Hieronder staat een aantal uitspraken. Geef aan of u het met die uitspraken eens of oneens bent.

	Helemaal oneens	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	Helemaal eens
Wat er gaat gebeuren, gaat gebeuren. Daar kan ik zelf niets aan veranderen.	☐	☐	☐	☐	☐
Als het goed gaat met me, dan zie ik dit als 'geluk gehad hebben'.	☐	☐	☐	☐	☐
Vaak heb ik het idee dat ik weinig invloed heb op de dingen die er met mij gebeuren.	☐	☐	☐	☐	☐

Gebruik inkomensondersteuning

21. Heeft u een laag inkomen? Dan kunt u toeslagen aanvragen bij de Belastingdienst. Weet u op welke toeslagen of tegemoetkomingen u vanuit de Belastingdienst recht heeft? (De toeslagen vanuit de Belastingdienst zijn: huurtoeslag, zorgtoeslag, kindgebonden budget en kinderopvangtoeslag) Single respons

- > Ja, daar heb ik recht op en ik ontvang al één of meer toeslagen
- > Ja, daar heb ik recht op, maar ik heb de toeslagen nog niet (allemaal) aangevraagd
- > Ik weet niet of ik daar recht op heb
- > Nee, daar heb ik geen recht op heb
- > Anders, namelijk.....

22. U heeft misschien wel recht op een toeslag of tegemoetkoming van de Belastingdienst. Maar u heeft deze nog niet aangevraagd. Waarom niet? Multi respons

- > Ik wil dit eigenlijk wel en ik ga dit in de toekomst aanvragen
- > Ik weet niet hoe ik dit moet aanvragen
- > Ik vind het teveel werk om aan te vragen
- > Ik vind het te moeilijk om aan te vragen
- > Ik wil geen geld van de overheid
- > Ik ben bang dat ik het later weer terug moet betalen
- > Anders, namelijk.....

23. U denkt dat u geen recht heeft op toeslagen? Waarom niet? Multi respons

- > Ik denk dat mijn inkomen te hoog is
- > Ik denk dat deze toeslagen niet voor mij bedoeld zijn
- > Anders, namelijk.....

24. Uw gemeente kent verschillende regelingen voor inwoners met een laag inkomen. Bijvoorbeeld een regeling om gratis of met korting te kunnen sporten. Weet u of u van deze regelingen gebruik kunt maken? Single respons

- > Ja, daar heb ik recht op en ik ontvang al één of meer regelingen
- > Ja, daar heb ik recht op, maar ik heb de regelingen nog niet (allemaal) aangevraagd
- > Ik weet niet of ik daar recht op heb
- > Nee, daar heb ik geen recht op heb
- > Anders, namelijk.....
- >

25. U heeft misschien wel recht op een regeling van uw gemeente. Maar u heeft deze nog niet aangevraagd. Waarom niet? Multi respons

- > Ik wil dit eigenlijk wel en ga dit in de toekomst aanvragen
- > Ik weet niet hoe ik dit moet aanvragen
- > Ik vind het teveel werk om aan te vragen
- > Ik vind het te moeilijk om aan te vragen
- > Ik wil geen geld van de gemeente
- > Ik ben bang dat ik het later weer terug moet betalen
- > Anders, namelijk.....

26. U denkt dat u geen recht heeft op regelingen van de gemeente? Waarom niet?

Multi respons

- > Ik denk dat mijn inkomen te hoog is
- > Ik denk dat deze regelingen niet voor mij bedoeld zijn
- > Anders, namelijk.....

Rol en verantwoordelijkheden werkgever

27. Heeft u weleens geldzorgen gehad? (bijvoorbeeld tekorten op uw bankrekening of schulden). Single respons

- > Ja
- > Nee

28. Zou u bij financiële zorgen contact zoeken met uw werkgever? Single respons

- > Ja, dat heb ik gedaan
- > Ja, dat zou ik doen
- > Nee, dat zou ik niet doen

29. Verwacht u dat uw werkgever u helpt bij geldzorgen ? Single respons

- > Ja
- > Nee

30. Hoe zou deze hulp eruit moeten zien, volgens u? Multi respons

Kies maximaal 3 antwoorden.

- > Meer uren werk
- > Een hoger uurloon
- > Een voorschot op mijn salaris/vakantiegeld
- > Hulp om mijn financiën op orde te brengen
- > Doorverwijzing naar een organisatie die mij verder kan helpen
- > Mensen die begrip hebben voor mijn situatie
- > Een advies/coachingsgesprek
- > Informatie over het omgaan met geld
- > Informatie over de gevolgen van levensgebeurtenissen (samenwonen, scheiding, komst van kinderen etc.)
- > Een cursus/training over het omgaan met geld
- > Aandacht voor geldzorgen via het intranet
- > Een speciale vertrouwenspersoon waarmee mijn geldzorgen besproken kunnen worden
- > Dat weet ik niet
- > Anders, namelijk.....

31. Staat u open voor hulp van uw werkgever bij geldzorgen? Single respons

- > Ja
- > Nee

32. Kunt u toelichten waarom u hier niet voor open staat? *Multiple respons*

- > Mijn geldzaken zijn privé
- > Ik weet niet hoe mijn werkgever mij zou kunnen helpen
- > Het bedrijf geeft hier geen ruimte voor
- > Ik heb geen goede relatie met mijn werkgever
- > Ik ben bang voor ontslag
- > Ik schaam me voor mijn geldproblemen
- > Ik ben bang dat collega's te weten komen dat ik geldproblemen heb
- > Ik ben bang dat de relatie met mijn werkgever slechter wordt
- > Ik ben bang voor loonbeslag
- > Anders, namelijk.....

33. Wat zou u helpen om hier wel voor open te staan? *Multi respons*

- > Dat ik weet bij wie ik terecht kan binnen het bedrijf
- > Dat ik weet hoe mijn werkgever kan helpen
- > Dat ik weet wat ik wel en niet kan vragen van mijn werkgever
- > Dat ik weet dat het gesprek geen gevolgen heeft voor mijn baan
- > Dat ik zeker weet dat niemand anders te weten komt dat ik geldproblemen heb
- > Niets, ik hoef geen hulp
- > Anders, namelijk.....

34. Geef aan of u het eens bent met de volgende uitspraken. Er zijn geen goede of foute antwoorden. (5-punts schaal)

	Helemaal oneens	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	Helemaal eens
Mijn werkgever of opdrachtgever KAN mij helpen bij geldzorgen	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn werkgever of opdrachtgever ZAL mij helpen bij geldzorgen	☐	☐	☐	☐	☐
Ik weet hoe mijn werkgever of opdrachtgever mij kan helpen bij geldzorgen	☐	☐	☐	☐	☐
Het is te lastig om naar mijn werkgever of opdrachtgever te gaan met geldproblemen	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn werkgever of opdrachtgever vertelt niemand anders over mijn geldzorgen	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn werkgever of opdrachtgever neemt mij serieus	☐	☐	☐	☐	☐

35. Geef aan of u het eens bent met de volgende uitspraken. Er zijn geen goede of foute antwoorden. (5-punts schaal)

	Helemaal oneens	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	Helemaal eens
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever mij genoeg betaalt om goed van te kunnen leven	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever mij genoeg uren per week laat werken om goed van te kunnen leven	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever weet met wie ik in mijn huis woon (alleen, met partner of met kinderen)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever weet van veranderingen in mijn geldsituatie (bijvoorbeeld door samenwonen, scheiding, komst van kinderen etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever mij helpt om mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht te brengen	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat ik met mijn werkgever of opdrachtgever kan praten over geldzorgen	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever af en toe controleert of ik geen geldzorgen heb	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat alle hulp die de werkgever of opdrachtgever aanbiedt gratis is	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever voor de hele organisatie nadenkt hoe ze werknemers met geldzorgen kunnen helpen	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever mij helpt met het betalen van mijn schulden	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever informatie geeft over geldzorgen op intranet	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat mijn werkgever of opdrachtgever duidelijk maakt welke hulp het bedrijf kan bieden bij geldzorgen	☐	☐	☐	☐	☐

36. Het Nibud wil graag met mensen doorpraten over de rol van werkgevers bij geldproblemen. Wij zijn daarom op zoek naar mensen die deel willen nemen aan een telefonisch interview. Dit interview duurt ongeveer een half uur. Als dank voor uw deelname ontvangt u een Hema-bon van 25 euro. Als u mee wilt doen met dit onderzoek, dan kunt u hier uw gegevens achterlaten:

Naam:
Telefoonnummer:
E-mail:

